



Warszawa, dnia 22 stycznia 2020 r.

## MINISTER KLIMATU

DOP-WOŚ.050.3.2020.AO

**Pan  
Jerzy Chróścikowski  
Przewodniczący Komisji  
Rolnictwa i Rozwoju Wsi  
Senat RP**

*Szanowny Panie Przewodniczący,*

w odpowiedzi na pismo znak: BPS.DKS.KRRW.0330.2.2020 z dnia 14 stycznia 2020 r. w związku z planowanym 6. posiedzeniem ww. Komisji, które odbędzie się 23 stycznia 2020 r. oraz prośbą o przekazanie materiałów na to spotkanie, przedstawiam poniższe informacje.

Mając na uwadze fakt, iż zgodnie z art. 22 ustawy z dnia 4 września 1997 r. *o działach administracji rządowej* (Dz. U. z 2019 r. poz. 945, 1248, 1696), pszczelarstwo jest działem rolnictwa oraz to, że główne zagrożenia dla tego gatunku wynikają z rolniczego użytkowania gruntów, działania mające na celu ochronę tego owada zapylającego powinny być podejmowane przede wszystkim przez resort rolnictwa. Mogą to być działania edukacyjne dla rolników (kiedy i jak stosować środki ochrony roślin), częstsze kontrole prawidłowego stosowania środków ochrony roślin, ograniczanie stosowania szkodliwych dla pszczół pestycydów czy promowanie zróżnicowanego użytkowania gruntów, a nie monokultur.

Niemniej, kwestia roślin miododajnych i ochrony dziko żyjących gatunków owadów zapylających, a pośrednio także pszczół hodowlanych, jest przedmiotem zainteresowania Ministerstwa Klimatu (wcześniej Ministerstwa Środowiska) i podległych mu instytucji.

W ramach resortu środowiska podejmowane są inicjatywy na rzecz ochrony owadów zapylających, m.in. prowadzona jest akcja promowania roślin miododajnych przez Lasy Państwowe. Od 2018 roku Lasy Państwowe rozpoczęły realizację nowego projektu „Pszczoły wracają do lasu”. W projekcie wezmą udział 104 pasieki prowadzone przez leśników-pszczelarzy na terenie całej Polski. Przez najbliższe dwa lata będzie monitorowany stan środowiska leśnego, wszelkie zebrane informacje posłużą do wprowadzenia korzystnych dla tego gatunku zmian. Następnie zostaną przygotowane zalecenia do instrukcji regulującej gospodarkę leśną w zakresie ochrony pszczołowatych, ze szczególnym uwzględnieniem pszczoły miodnej (*Apis mellifera*). Wybrane do projektu pasieki zostały wyposażone w specjalne wagi, które codziennie zbierają i przekazują bieżące informacje o stanie danego ula. Otrzymane dane wraz z informacjami dotyczącymi okresów kwitnienia roślin (stanowiących bazę pokarmową pszczołowatych) posłużą do zdiagnozowania okresów niedoborów pokarmu w różnych rodzajach środowisk leśnych. Będzie to stanowić podstawę

do określenia potencjału miododajnego lasów i racjonalnego ich wykorzystania, z uwzględnieniem potrzeb wielu innych gatunków pszczołowatych.

Ponadto kilka lat temu na terenie lasów rozpoczęto program „Tradycyjne bartnictwo ratunkiem dzikich pszczół w lasach”. Był on realizowany w ramach trzech leśnych kompleksów promocyjnych: „Puszcza Białowieska” (reprezentowanego przez Nadleśnictwo Browski), „Puszcza Knyszyńska” (Nadleśnictwo Supraśl), „Lasy Mazurskie” (Nadleśnictwo Maskulińskie) oraz Nadleśnictwa Augustów. Do współpracy zaproszono również Pracownię Pszczelnictwa SGGW, aby osoby z uczelni zapewniły właściwe wsparcie naukowe. Projekt zakładał, że na terenie każdego z czterech nadleśnictw powstaną po dwie barcie i trzy kłody bartne. W efekcie powstało 35 barci, najwięcej na terenie nadleśnictwa Augustów.

Również parki narodowe prowadzą szereg działań odnoszących się do ochrony owadów zapylających, które obejmują:

**Utrzymywanie i odtwarzanie ekosystemów nieleśnych, które są siedliskami wykorzystywanymi przez owady zapylające**, obejmujące między innymi podniesienie stopnia kwiecistości łąk i zapobieganie zarastania przez drzewa i krzewy powierzchni muraw kserotermicznych, w tym np.

1. w Karkonoskim PN czynna ochrona łąk w piętrze pogórza i regla dolnego oraz hal w strefie górnej granicy lasu - działania ochronne wykonywane na ww. siedliskach polegają na usuwaniu nalotów i podrostów drzew i krzewów, zapobieganiu zarastaniu polan śródleśnych, łąk i torfowisk; corocznym wykaszaniu powierzchni łąk świeżych i łąk wilgotnych (wykaszanie raz w roku w terminie po 1 lipca); wykaszaniu 1/5 powierzchni lub całej powierzchni raz na 5 lat w przypadku torfowisk przejściowych; umiarkowanym nawożeniu organicznym (obornikiem miejscowego pochodzenia w ilości ok. 10 t / ha, częstotliwość - raz na 3 lata); wypasie owiec rasy wrzosówka na wybranych łąkach świeżych;
2. coroczne koszenie łąk na terenie Pienińskiego Parku Narodowego na powierzchni około 110 ha - prowadzone prace pozwalają zachować kwietne ciepłolubne łąki pienińskie, łąki ziołoroślowe oraz konietlicowe, które stanowią odpowiednie siedlisko dla owadów zapylających; dodatkowo na większych polanach zostawiane są niekoszone pasy ekologiczne;
3. ochrona bogatych w gatunki roślin nektaro- i pyłkodajnych łąk świeżych i wilgotnych w Bieszczadzkiem PN poprzez koszenie i wypas na powierzchni ok. 2 tys. hektarów;
4. wykupywanie gruntów nieleśnych w granicach Parku w celu powstrzymania sukcesji leśnej (w Babiogórskim PN);
5. wykorzystanie rodzimych gatunków zwierząt, np. wypas koników polskich, bydła polskiego czerwonego i biało-żółtego oraz owcy Uhruskiej, służące zachowaniu trwałych użytków zielonych, łąk i pastwisk oraz wspieraniu różnorodności biologicznej tych ekosystemów w Roztoczańskim PN;
6. wykonywane są również regularne zabiegi odkraczania na murawach kserotermicznych ze względu na ochronę motyla niepyłaka apollo (Pieniński PN). Utrzymanie muraw korzystnie wpływa również na zachowanie bezkręgowców o podobnych wymaganiach siedliskowych, w tym na zachowanie owadów zapylających. Co roku odkraczanych jest około 5 ha muraw.

### **Przygotowywanie sztucznych miejsc do gniazdowania owadów zapylających, np.**

1. Wybudowanie muru z gliny i łupków przy leśniczówce w Sromowcach Wyżnych, w Pienińskim PN. Murek ten został wybudowany z myślą o ochronie pszczolinki błękitnej *Andrena agilissima*. Ten gatunek niegdyś zasiedlał stare piwnice w Sromowcach Niżnych. Wraz z rozwojem miejscowości tego typu obiekty były rozbierane. Wybudowany mur stanowi zastępcze miejsce rozrodu również dla wielu innych gatunków owadów. W trakcie monitoringu prowadzonego w 2017 roku oprócz pszczolinki błękitnej stwierdzono tutaj 47 gatunków błonkówek. Przy leśniczówce rozwieszono dodatkowo sztuczne gniazda (budki), które są równie chętnie zasiedlane jak wybudowany murek.
2. „Hotel dla pszczół” wybudowany na łąkach Świętokrzyskiego PN w Bodzentynie (dodatkowo – łąka jest późno koszona, w niewielkiej odległości znajdują się stare zabudowania drewniane oraz martwe dziuplaste drzewa, w których owady zapylające mogą budować swoje gniazda).
3. Domki dla owadów zapylających przy siedzibie Biebrzańskiego PN, kłody wiszące i barcie dla dzikich pszczół w Biebrzańskim PN.
4. W PN Gór Stołowych w latach 2014-2015 zainstalowano 18 kłód bartnych, na platformach (około 1/1,5 m nad gruntem) oraz dwa stanowiska do rozmnażania murarki.

**Ochronę gatunków roślin ważnych dla owadów zapylających, np.** zachowanie starych odmian drzew owocowych w parkach narodowych, wprowadzanie i zachowywanie gatunków miododajnych, odpowiednie dobieranie składu gatunkowego rabat i ogrodów prowadzonych przez parki

**Restytucję w Górach Stołowych naturalnych owadów zapylających** poprzez zmiany polepszające warunki bytowania owadów w biotopie, czynne wprowadzanie do ekosystemu: gatunek murarka lub odmiany niosące genetyczne dostosowanie do warunków klimatycznych w górach, pszczoła miodna

### **Monitoring wybranych gatunków dzikich owadów zapylających , np.**

w Pienińskim Parku Narodowym prowadzony jest monitoring trzech gatunków błonkówek pszczolinki błękitnej *Andrena agilissima*, murarki pszczolinkowatej *Osmia andrenoides* oraz murarki ośmiałówki *Osmia cerinthidis*. Dodatkowo monitoringiem objęte są trzmiele, dla których oprócz składu gatunkowego określa się zagęszczenie na wybranych polanach.

### **Działania edukacyjne dot. zapylaczy, np.**

1. Roztoczański PN prowadzi działania popularyzujące stan wiedzy o roli owadów zapylających, zwłaszcza podczas zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, a także od kilku lat bierze czynny udział w akcjach typu „Dzień pszczoły” (8 sierpnia) oraz „Światowy dzień pszczół” (20 maja).
2. Od 2014 r. w Świętokrzyskim PN corocznie 8 sierpnia obchodzony jest Wielki Dzień Pszczół – ogólnodostępna impreza edukacyjna, której celem jest pokazanie, jak wiele zawdzięczamy owadom zapylającym, co im zagraża oraz wskazanie działań, które pomogą im żyć w coraz bardziej zmieniającym się środowisku
3. Dział Edukacji Babiogórskiego PN organizuje corocznie, w ramach ogólnopolskiego dnia pszczół, spotkanie dla zainteresowanych, dotyczące życia pszczół, połączone z degustacją miejscowych miodów. Na każdym tego typu spotkaniu uczestniczy pszczelarz ze swoimi rekwizytami. Jego obecność dająca możliwość żywego kontaktu z pszczelarstwem jest nieoceniona i cieszy się dużym zainteresowaniem. W czasie tego dnia przekazywana jest również troska o zachowanie

owadów zapylających kwiaty. Przedstawione są również zagadnienia dotyczące roślin miododajnych i ich uprawy.

Wiele gatunków owadów zapylających objętych jest ochroną gatunkową, np. trzmiele, porobnice, niektóre gatunki motyli. W związku z tym oraz uwzględniając wpływ tej grupy zwierząt na środowisko przyrodnicze Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, m.in. w ramach wdrażania założeń Konwencji Berneńskiej, opracowała w 2014 roku folder informacyjny o ochronie owadów zapylających pn. „Chrońmy owady zapylające” oraz plakat pn. „Nieinwazyjne rośliny miododajne”.

*Z poważaniem,*

The image shows a handwritten signature in blue ink. The signature is stylized and appears to read 'Małgorzata Golińska'. Above the signature, there is a faint stamp that includes the text 'Ministra' and 'SEKRETARZ'.

*Małgorzata Golińska*